

บทที่ 1

บทนำ

1.1ความเป็นมาของปัญหา

ปัญหาความยากจน (Poverty) คือ สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และไม่สามารถจะบำบัดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้หรือสภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ไม่สามารถจะหาสิ่งจำเป็นมาสนองความต้องการทางร่างกาย และจิตใจ ได้อย่างเพียงพอ จนทำให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมวางไว้ ความยากจนขึ้นอยู่กับมาตรฐานของแต่ละสังคม ปัญหาเรื่องความยากจนเป็นปัญหาเก่าแก่มาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล ดังจะเห็นได้จากคัมภีร์ไบเบิลที่เขียนไว้ว่า “For you always have the poor with you...” ปัญหาเรื่องความยากจนกำลังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศกำลังพัฒนา (developing countries) ประสาท หลักศิลา ให้ความหมายของความยากจนว่า ความยากจนหมายถึงการขาดแคลนและไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มีอยู่แก่ผู้ใดแล้วย่อมก่อให้เกิดความบอบช้ำ และไม่สามารถที่จะดำรงความเป็นอยู่ในทางเศรษฐกิจของตนให้อยู่ในระดับเดียวกับคนอื่น ๆ ในหมู่หรือกลุ่มที่ตนอยู่ร่วมนั้นด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้นั้นไม่สามารถที่จะใช้ประสิทธิภาพทั้งทางร่างกายและสมองให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ (พินิจศักดิ์ ยืนสุข, 2553)

สถานการณ์ของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา "ความยากจน" ในเมืองลักษณะของคนจนได้แก่ ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง อยู่ในที่ดินของคนอื่น ขาดอาชีพและรายได้ที่แน่นอน สุขภาพไม่ดี ไม่มีเงินค่ารักษาพยาบาล ชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบาก ฝืดเคือง สภาพแวดล้อม อาศัยอยู่ในชุมชนไม่ดี ขาดความเชื่อมั่น/ไม่เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ขาดกระบวนการเรียนรู้ ประเภทของคนจนแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม

1. กลุ่มคนจนที่เดือดร้อนจริงในลักษณะที่ขาดปัจจัยสี่
2. กลุ่มคนจนเพราะใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และเกียจคร้านในการประกอบอาชีพ
3. กลุ่มคนที่พอมีพอกินแต่อยากร่ำรวยจึงคิดว่าตัวเองจน

สาเหตุของความยากจนในชุมชนเมือง เกิดจากความล้มเหลวจากชนบท ไม่มีที่อยู่อาศัยถูกไล่ที่ อาชีพไม่มั่นคง รายได้ไม่พอรายจ่าย ขาดเงินลงทุน ต้องกู้เงินนอกระบบที่มีดอกเบี้ยแพง ค่าใช้จ่ายแพงกว่าคนทั่วไป ดิถอบายมุข และเกิดจากผลของโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศแนวทางแก้ไข ปัญหาความยากจนต้องเริ่มจากตัวบุคคล โดยการพัฒนาอาชีพของตนเอง หาทางเพิ่มรายได้ของครอบครัว มีการออมและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ละเว้น อดบายนุขต่างๆ สร้างความร่วมมือภายในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การออมทรัพย์ การจัดสวัสดิการ แก่เด็กและคนสูงอายุ การจัดสภาพแวดล้อมชุมชนให้น่าอยู่ และการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และรัฐต้องสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงในการอยู่อาศัย โดยให้มี พ.ร.บ. ชุมชนแออัด การจัดที่ดินและกองทุนที่อยู่อาศัย (www.tdri.or.th.2554)

สถานการณ์ของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา "ความยากจน" ในชนบทลักษณะของ "คนจน" ในชนบท ได้แก่ การขาดปัจจัยสี่ จนปัญญาจนความคิดรู้ไม่เท่าทันสถานการณ์จน โอกาสทางเลือก และจนเพราะตัวเองเกียจคร้านไม่ตั้งใจทำมาหากินดิถอบายมุขสภาพชีวิตของ "คนจน" ในหมู่บ้านชนบท ได้แก่ ไม่มีที่ทำกิน มีที่ทำกินน้อย สูญเสียที่ทำกิน ไม่มีทุนเป็นหนี้รับจ้างมีงานทำไม่ต่อเนื่องหางานใหม่ไปเรื่อยๆสภาพครอบครัวของ "คนจน" ในชนบท ได้แก่ การศึกษาต่ำ เจ็บป่วย ครอบครัวแยกกันอยู่ ใช้จ่าย ในสิ่งไม่จำเป็นหรืออดบายนุข ชอบเสี่ยงโชค อยู่ร่วมกับสังคมด้วยความไม่มั่นใจ ไม่มี การรวมกลุ่มสาเหตุของความยากจนในชนบท ได้แก่ สาเหตุจากตัวเอง ครอบครัว ดิถอบายมุข ขาดความรอบคอบในการใช้ชีวิตเลียนแบบ การบริโภคต่างๆ สาเหตุจากการเปลี่ยนจากการทำกินเพื่อกิน ที่เหลือนำไปขาย ไปสู่การผลิตเพื่อขาย เปลี่ยนจากปลูกพืชที่กินได้ เป็นปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวที่มีต้นทุนการผลิตสูงราคาขายตกต่ำ ขาดที่ทำกิน มีที่ทำกินน้อย สูญเสียที่ทำกิน หนี้สินท่วม กู้เพิ่มขึ้นทุกปี จ่ายคืนได้เฉพาะดอกเบี้ย การขาดกระบวนการเรียนรู้ การรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การขาดการพัฒนาทุนทางสังคมเดิมและภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิม และสาเหตุจากทรัพยากรธรรมชาติขาดแคลน และมีความเสื่อมโทรม ตลอดจนสาเหตุจากนโยบายในการพัฒนาของรัฐมีความผิดพลาด เช่น ไม่มีการควบคุมสื่อในการโฆษณากระตุ้นการบริโภค รัฐส่งเสริมการผลิตเพื่อส่งออกเพื่อขายการให้ข้อมูลเพียงบางส่วนการส่งเสริมที่ผิด ตัดวงจรการพึ่งตนเอง รัฐสนับสนุนเงินทุนไม่สนับสนุนการเรียนรู้ นโยบายการพัฒนาที่กำหนดจากส่วนบน การประกาศเขตอุทยานทับที่ทำกิน กระแสการค้าเสรี และระบบการผูกขาดของกลไกการตลาดแนวทางแก้ไขปัญหาคความยากจนในชนบท ได้แก่ ในระดับตนเองและครอบครัว จะต้องมีการปรับแนวคิดตนเองและครอบครัว เน้นการพึ่งตนเอง การปรับเปลี่ยนวิธีคิด ในการผลิตเพื่อหวังความร่ำรวยเป็นการผลิตแบบพออยู่พอกิน จัดทำแผนระดับครอบครัว เพื่อเข้าใจตนเอง

และมีแนวทางการแก้ปัญหาให้ตนเองกำหนดวิถีชีวิตใหม่ ภายใต้ความเป็นจริงของชีวิต การรู้จักพอ เอาจนใจตนเองในการละเลิกอบายมุขที่ทำให้ครอบครัวเสีย ส่วนในระดับชุมชน หมู่บ้าน จะต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เครือข่าย องค์กรชุมชน สร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เช่น การร่วมกัน วิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนวางแผนชุมชน การดำเนินการตามแผน จัดการ แลกเปลี่ยน สรุบบทเรียน จัดระบบผลิตและตลาดของชุมชน จัดระบบสวัสดิการชุมชน และรวบรวมข้อมูลจัดทำข้อเสนอต่อ นโยบายรัฐ สำหรับในระดับนโยบายรัฐบาล รัฐต้องปรับบทบาทจากผู้ดำเนินการเป็นผู้สนับสนุน เอื้ออำนวย ตลอดจนมีการแก้ไขกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อชุมชนและสนับสนุนกฎหมายที่ส่งเสริมชุมชน (www.tdri.or.th.2554)

การสังเคราะห์ประเด็นร่วม "ความยากจน" ระหว่างชุมชนเมืองและชนบทเกณฑ์การวัดความยากจน ใช้การมีปัจจัยสี่ครบถ้วนได้ โดยแต่ละท้องถิ่นมีเกณฑ์การวัดแตกต่างกันนอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่าการนิยามความยากจน ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของความรู้สึกของแต่ละคนลักษณะของคนจน ได้แก่ การขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร แหล่งทุน และบริการของรัฐ การขาดแคลนปัจจัยสี่ ไม่มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ มีความเจ็บป่วย ครอบครัวแยกกัน อยู่สมาชิกในครอบครัวมีการศึกษาค่ำสาเหตุของความยากจน ได้แก่ จนเพราะภัยธรรมชาติ น้ำท่วม ฝนแล้ง จนจากปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายของรัฐ เป็นต้น จนจากพฤติกรรมของตัวเอง เช่น การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย การติดอบายมุข เป็นต้น แนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจน ได้แก่ ในระดับของตัวเอง และครอบครัวต้องเปลี่ยนวิธีคิดให้เป็นไปในทางพึ่งตนเอง มีความพอเพียง รู้จักวางแผนและเรียนรู้ ปัญหาในระดับชุมชนต้องมีการรวมกลุ่มกันภายในชุมชน สร้างระบบการจัดการปัญหาต่างๆ และสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและในระดับภาครัฐจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานร่วมกับชาวบ้าน สนับสนุนให้ชุมชนทำงานพัฒนาบนพื้นฐานภูมิปัญญาของท้องถิ่น แก้กฎหมายให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นต้น (www.tdri.or.th.2554)

1.2 ความสำคัญของปัญหา

กองพันทหารสื่อสารที่ 6 มีที่ตั้งหน่วยอยู่ ณ ค่ายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ต.โพธิ์สัย อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด ซึ่งมีนายทหารชั้นสัญญาบัตร นายทหารชั้นประทวน จำนวน 160 คน โดยมีการจัดการสื่อสารให้แก่กองบัญชาการกองพล รวมทั้งการสื่อสารไปยังหน่วยต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานภายใต้การบังคับบัญชาของกองพลทหารราบที่ 6 ค่ายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา

โลกมหาราช กองพันทหารสื่อสารที่ 6 เป็นหน่วยงานในกองทัพบกที่มีข้าราชการทหารทำงานและอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยในฐานะนายทหารชั้นประทวนในกองพันทหารสื่อสารที่ 6 นี้ ได้สังเกตเห็นความเป็นอยู่และฐานะของนายทหารในแต่ละครอบครัวมีความเป็นอยู่แตกต่างกัน ทั้งในชั้นยศเดียวกันและต่างชั้นยศ ซึ่งความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันนี้ส่งผลต่อกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการทหาร รวมถึงมีนายทหารเป็นจำนวนมากได้มีการขอกู้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ของหน่วยงานตามประกาศของสหกรณ์ออมทรัพย์รวมถึงขอกู้เงิน โดยใช้ตำแหน่งงานค้ำประกันกับธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และ ธนาคารออมสินเป็นจำนวนมาก ซึ่งรายละเอียดการขอกู้เงินเหล่านี้เป็นเอกสารส่วนบุคคลจึงไม่มีรายงานชื่อผู้กู้และจำนวนเงินกู้เป็นรายบุคคล ซึ่งผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์นายทหารจำนวนหนึ่ง จึงได้ข้อมูลในเรื่องหนี้สินของนายทหารที่มีต่อสหกรณ์ของหน่วยงาน และ ธนาคารทั้งสองแห่งดังกล่าวข้างต้น ในขณะที่มีนายทหารจำนวนหนึ่งซึ่งมีรายได้ใกล้เคียงกัน แต่ไม่มีความประสงค์ที่จะขอกู้สหกรณ์ หรือ ธนาคารแห่งใด เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว คงมีเพียงหนี้ในการซื้อบ้านและรถยนต์เท่านั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในด้านการบริหารจัดการด้านการเงินในครัวเรือนโดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกิดจากรายรับไม่พอกับรายจ่าย เนื่องจากรายรับของข้าราชการทหารเป็นรายรับตามโครงสร้างเงินเดือนข้าราชการของสำนักงานปลัดกลาโหม ซึ่งเป็นรายรับที่อยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับรายรับของพนักงานเอกชน ดังนั้นข้าราชการทหารส่วนใหญ่จะมีรายรับไม่พอกับรายจ่ายและต้องมีการระงับในการกู้ยืม ซึ่งเมื่อข้าราชการมีปัญหาในด้านการเงิน จะส่งผลต่อปัญหาครอบครัวและส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งทางกองทัพบกมีนโยบายแก้ไขปัญหาคความยากจนให้แก่นายทหารทุกคนโดยมีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ในด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ นายทหารทุกคนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวไปใช้ในการบริหารการเงินในครัวเรือนของตน

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาระดับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการชีวิตประจำวันของข้าราชการทหารในกองพันทหารสื่อสารที่ 6 กรมทหารราบที่ 6 ค่ายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จังหวัดร้อยเอ็ด

1.3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการชีวิตประจำวันของข้าราชการทหารในกองพันทหารสื่อสารที่ 6 กรมทหารราบที่ 6 ค่ายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จังหวัดร้อยเอ็ด

1.3.3 เพื่อเป็นแนวทางให้คำแนะนำผู้บังคับบัญชากองพันทหารสื่อสารที่ 6 กรมทหารราบที่ 6 ค่ายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จังหวัดร้อยเอ็ดในการพัฒนาความรู้ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหน่วยงาน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะระดับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของข้าราชการทหารและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของข้าราชการทหารในกองพันทหารสื่อสารที่ 6 กรมทหารราบที่ 6 ค่ายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จังหวัดร้อยเอ็ดเท่านั้น

1.5 นิยามศัพท์

ข้าราชการทหาร หมายถึง ข้าราชการทหารในกองพันทหารสื่อสารที่ 6 กรมทหารราบที่ 6 ค่ายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จังหวัดร้อยเอ็ด

หน่วย หมายถึง กองพันทหารสื่อสารที่ 6 กรมทหารราบที่ 6 ค่ายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จังหวัดร้อยเอ็ด

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบระดับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตของข้าราชการในกองพันทหารสื่อสารที่ 6 กองพลทหารราบที่ 6 จังหวัดร้อยเอ็ด

1.6.2 ทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อระดับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตของข้าราชการในกองพันทหารสื่อสารที่ 6 กองพลทหารราบที่ 6 จังหวัดร้อยเอ็ด

1.6.3 ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระดับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตของข้าราชการในกองพันทหารสื่อสารที่ 6 กองพลทหารราบที่ 6 จังหวัดร้อยเอ็ดต่อไป